

Институт за повртарство „Марица“ - 95 година науке и праксе

Автор(и): ИЗК "Марица" – Пловдив

Дата: 01.04.2025 Брой: 4/2025

95 godina – zajedno u proizvodnji povrća

Institut za povrtarstvo "Marica" osnovan je 1. aprila 1930. godine naredbom ministra poljoprivrede i državne imovine kao Poljoprivredna ogledna stanica za povrtarske kulture, pirinač, krmno bilje i tekstilne biljke i navodnjavanje, na državnom zemljištu od oko 3600 dekara. Godine 1956. već je funkcionisao kao sektorski institut za povrtarske kulture i uključivao je ogledne stanice u Gornjoj Orjahovici, Sandanskom i Negovanu – sofijski region.

Danas je Institut samostalna jedinica, bez oglednih stanica priključenih njemu. To je jedini institut za povrtarske kulture u Bugarskoj. Upravo je ovde pokrenuta ciljana naučna delatnost sa dominantnim istraživanjima na povrtarskim kulturama. Po prvi put u našoj zemlji obavljen je istraživački rad na prikupljanju, sistematizaciji i očuvanju vrednih vrsta, pristupa i sorti povrća. Takođe se koristi i bogato iskustvo majstora hortikulturista, poznatih daleko izvan granica Bugarske.

Neki istaknuti bugarski naučnici koji su kraće ili duže vreme radili u Institutu (Hr. Daskalov, P. Popov, Ž. Žečeva, At. Mihov, St. Hristov, M. Jordanov, E. Elenkov, B. Kumanov, E. Loginova, D. Bahariev i drugi) ostavili su trajan pečat na razvoj nauke u našoj zemlji i doprineli svetskoj nauci.

Tokom svih godina od osnivanja do danas, Institut za povrtarske kulture "Marica" imao je sveobuhvatan karakter u pogledu naučnoistraživačkog rada u oblasti proizvodnje povrća. Usko je povezan sa problemima ove podgrane, pružajući podršku proizvođačima novim, visokoprinosnim i kvalitetnim sortama, novim tehnologijama i tehnološkim rešenjima za gajenje useva i proizvodnju semena.

Glavni udeo zauzima oplemenjivački rad i održavanje sorti, uglavnom na paradajzu, paprici, krompiru, krastavcu, crnom luku, kupusu, zelenom grašku i boraniji. Primenjuju se i klasične metode (selekcija, međuvrsna hibridizacija, međusortna hibridizacija, inbriding, povratno ukrštanje, itd.) i novije *in vitro* metode – embriogeneza, androgeneza, itd. Takođe se sprovodi rad metodom heterozisa, koju je u Institutu razvio akademik Hr. Daskalov, a koja je od izuzetnog interesa za globalnu naučnu zajednicu. Glavni fokus naučnih istraživanja je razvoj visokoprinosnih, kvalitetnih sorti povrtarskih kultura sa poboljšanom adaptabilnošću i otpornošću na biotičke i abiotičke faktore.

U oblasti tehnologija, rešavaju se pitanja koja se tiču plodoreda, obrade zemljišta, ishrane biljaka na osnovu agrohemijske analize, navodnjavanja, sistema alternativne i organske poljoprivrede, mehanizacije i digitalizacije radnih procesa, ekološki prihvatljivih sistema zaštite bilja, itd., obezbeđujući održivi i konkurentan razvoj proizvodnje povrća.

Trenutno, glavna područja istraživačkih projekata su genetsko-oplemenjivačka, imunogenetska i biotehnoška istraživanja vezana za oplemenjivanje i održavanje sorti povrtarskih kultura. U tehnološkim projektima, prioritet se daje istraživanjima usmerenim na produžavanje perioda snabdevanja domaćeg tržišta svežim povrćem; organskoj proizvodnji biljnih proizvoda i integralnim sistemima zaštite bilja za proizvodnju bezbedne hrane i očuvanje ekosistema.

U Institutu radi 29 istraživača, od kojih su profesori – 3, vanredni profesori – 10, glavni asistenti – 11 i asistenti – 5. Dvadeset sedam istraživača poseduje obrazovno-naučni stepen "doktor". Istraživački tim Instituta radi na nacionalnim i međunarodnim projektima. Učestvuje u i organizuje različite forume: konferencije, simpozijume, seminare, predavanja, dane otvorenih vrata, itd. Osposobljava studente, stručnjake i poljoprivrednike u oblasti proizvodnje povrća.

Važna etapa u razvoju Instituta je njegovo učešće u uspešnim projektima koje finansira Fond za naučna istraživanja pri Ministarstvu prosvete i nauke, kao i onima koji se finansiraju u okviru evropskih okvirnih programa – FP 6, FP 7, Horizont 2020 i Digitalna Evropa. Uz pomoć ovih sredstava izgrađena je moderna laboratorijska infrastruktura koja zadovoljava zahteve Evropskog istraživačkog prostora, modernizovani su vegetacioni objekti i fitotronske komore, a izgrađene su i komore za kratkotrajno skladištenje semena na 4°C. Značajan deo osoblja specijalizovao se na vodećim evropskim univerzitetima i institutima. U okviru EU programa "Erasmus+" unapređuju se kvalifikacije stručnjaka Instituta.

Strukturno, naučna delatnost je koncentrisana u dva naučna odeljenja – "Oplemenjivanje" i "Tehnologije u proizvodnji povrća". Za podršku istraživačkoj delatnosti u Institutu, osnovano je i funkcioniše osam moderno opremljenih laboratorija:

- Kulture tkiva;
- Kontrola kvaliteta;
- Imunitet na virusne bolesti;
- Fiziologija;
- Citologija;
- Molekularna biologija;
- Fitopatologija i entomologija;
- Agrohemija.

U laboratorijama se analize vrše ne samo u naučne svrhe, već i za proizvođače. Na osnovu dobijenih rezultata, pružaju se preporuke u vezi sa režimima ishrane i merama zaštite bilja koje je potrebno primeniti na odgovarajuće povrtarske kulture. U Institutu, u realnom okruženju, mogu se videti nove sorte, tehnologije i mogućnosti za gajenje povrća kako na otvorenom polju tako i u staklenicima.

**Institut za povrtarske kulture
“Marica” – 95 godina**

